

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No1

2026
yanvar

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 902 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОВЦЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSİYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	84
Bekmurod Davlatmurotovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	89
Atajanov Kamal Atavayevich	
AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI	96
Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li	
O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL	101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEKANIZMLAR	108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	113
Shayxiev Boburbek Ulug'bekovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI.....	120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	

GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI.....	125
Ziynura sabirova	
RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O'RNI	129
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ.....	133
Кадирова Шарофат Амоновна	
KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH	139
Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	143
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	148
Amaniyazova Rayhan Bayniyazovna	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	153
Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	161
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	
INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI	165
Aliyev Hasan Rayimjonovich	
ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN	171
Sharipov Kamil	
SUN'IY INTELLEKT – TO'RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI.....	176
Kalonov Muxiddin Baxriddinovich	
KORXONALARDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIIY VA IQTISODIY MASALALARI	187
Jumayev Samariddin Ziyodullaevich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO'LLARI	193
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TALABALARDA O'Z-O'ZINI TARTIBGA SOLISH KO'NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA'LIM PLATFORMALARINING O'RNI	198
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI	203
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
XORAZM VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINING O'ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	208
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH	213
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug'bek qizi	
EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI	217
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	

LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS	222
Yovkochev Sherzod	
ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li	
MOSH DONINI YANCHIB Olishda qo'llaniladigan qurilmani loyihalash	232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR	239
Sarvar Saidov Xayrulloevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	244
Tashov Mizrob Maxmudovich	
DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	257
Айматова Фарида Хуразовна	
ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI	263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna	
ДИАГНОСТИКА СИНХРОННОГО ДВИГАТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВНЕШНЕГО МАГНИТНОГО ПОЛЯ	267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли	
XORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI	275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ	279
Ли Илларион Георгиевич	
KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li	
СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ	291
Муталов Абдуазим	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR	302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHIIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	310
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
ТЕМИР YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI	315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi	

SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FONDLARDAN VA ISHLAB CHIQUVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	320
Ulashev Xubbim Askarovich	
TURLI YO'L SHAROITLARIDA TO'QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI	324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich	
YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI.....	328
Sobirov Qo'ziboy Erkinovich	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI ZAMONAVIY YO'LLARI.....	332
Boboqulov S.B.	
TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR	338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHIQUVATIDAN JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH	343
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI.....	349
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi	
УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	355
Гимранова О. Б.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI.....	361
Yuldashev Fozil Turapovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ	377
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA'SIRI.....	383
Eshev Furqat A'zamovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА	388
Рахимова Мадина Шухрат кизи	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI	393
Toshpo'latov A. A.	
MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	398
Zufarova Zilola Rahim qizi	
RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI.....	403
Putatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....	411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы	

KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI	416
Rustamova Dilbar Rustamovna	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY Tajribalari	423
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB Olish Texnologiyasi	427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li	
TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI	434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod	
YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH	443
Raimjanova Madina Asrarovna	
O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	448
Azizova Roxila Baxodir qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	452
Isakova Naima Ikromjonovna	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI	459
Bo'ranboyeva Shoira Rustamovna	
"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI"	466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruxsora	
SMART TOURISM KAK INSTRUMENT USTOYCHIBOYO RAZVITIYA TURISTSKIX REGIONOV: MEJDUHARODNYY OPIYT I REGIONALNAYA ADAPTACIYA	471
Usmanova Aziza Bahodirovna	
XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI	477
Atamurodov To'liqn To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI	482
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI	494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	500
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI	506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich	
XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH	511
Shodiyev Abbas Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li	
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI	517
Tashmuxeamedov Dilmurod Mirabzalovich	

SOLIQ SALOHİYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI	522
Jurayev Xusan Atamuratovich	
IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS	528
Sobirov A. Abdurasul	
MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI	533
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE	539
Ibroximova Aziza Abbasovna	
XALQARO MOLİYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna	
NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI	551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI	556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING TASHKILY VA IQTISODIY XUSUSIYATLARI	562
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СТРЕЛКОВОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	568
Юсупов И.	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	573
Тарават Абдул-Салам	
MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI	581
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
MUQOBIL ENERGIYA VOSITALARINI JORIY ETISH HOLATINING STATISTIK TAHLILI	586
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	592
Qurbanova Muazzam Fazliddinovna	
MEHMONXONA SANOATIDA ESG TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI	596
Xusenova Mexrangiz	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK ASOSIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISH	600
Amirova Dilshoda, Usmonova Shahrinoz Ilhom qizi	
MINTAQQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINING ROLINI EMPIRIK JIHATDAN TAHLILI	605
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
NITROGEN FIXATION CHARACTERISTICS OF AZOLLA CAROLINIANA UNDER THE INFLUENCE OF HEAVY METAL (CR ⁶⁺)	610
Sh. Azimov, E. Egamberdiev, S. Turabdajanov	
EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI	616
Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna	

«O'ZBEKNEFTGAZ» AKSIYADORLIK JAMIYATIDA «ESG» STANDARTLARINI JORIY ETISH	622
Ibragimova Saodat Abdumo'minovna, Xusainov Ravshan Raximovich	
O'ZBEKISTON SANOATINING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIK TAHLILI	627
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASH: KLASSIK VA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	634
Ugay Darya Sergeevna, Raxmonov Doniyor Ixtiyor o'gli, Mamanov Alisher Umbarovich	
MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING DINAMIK TAHLILI	642
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	647
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SEKTOR FAOLIYATI IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA	652
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
MINTAQALAR MIQYOSIDA FARMATSEVTIKA SANOATINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR MAQSADLARI HAMDA ULARNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	656
O'taganova Umida Egamberdi qizi	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	663
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
MAHALLIY JUN TOLALARINING GEOMETRIK VA FIZIK-MEXANIK XOSSALARINI NOTO'QIMA MATOLAR ISHLAB CHIQRISH TEXNOLOGIYASI NUQTAI NAZARIDAN TADQIQ ETISH	667
Ermatov Shavkat Qulmatovich, Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
TADQIQOT DIZAYNINI ISHLAB CHIQISH JARAYONIDA GIPOTEZALARNI SHAKLLANTIRISH, O'ZGARUVCHILAR TIZIMINI TANLASH VA EKONOMETRIK IDENTIFIKATSIYA STRATEGIYASINI ASOSLASH	671
Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li, Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI BOZORI HOLATI VA UNING MUAMMALARINI TAHLIL QILISH USULLARI	678
Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich	
O'ZBEKISTONDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARI AKSIYALARI NARXINI O'ZGARISHI TAHLILI	682
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA IJTIMOY-IQTISODIY TIZIMLARNI SAMARALI BOSHQARISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	688
Alimov Fazliddin Xalimovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTI QUYMA DETALLARINING KIMYOVIY TARKIBI VA MEXANIK XOSSALARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI TADQIQ ETISH	693
Tursunov Nodirjon Qayumjonovich, Saidraximov Azizjon Azim o'g'li, Nuriddinov Otabek Shuhrat o'g'li	
KAM QAVATLI TURAR-JOY BINOLARINI QURISHDA AN'ANAVIY QURILISH ASHYOLARIDAN FOYDALANISHNING IJOBIY TOMONLARI	702
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
МИГРАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	706
Аскарова М.Т.	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО УЧЕТА В ЧАСТНОМ МЕДИЦИНСКОМ УЧРЕЖДЕНИИ	711
Алимджанова Юлдуз Азизовна	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASHNING BELGILOVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA ULARNING NAZARIY AHAMIYATI	718
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	724
Saidova Kamolat Farhodovna	
XIZMATLAR EKSPORTI HAJMINING OSHISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	730
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
KORXONALAR IQTISODIY RIVOLANISHIDAGI TO'SIQLAR VA ULARNI OLDINI OLISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	735
Bobomirzayev Isroil	
ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕГАЗОВОГО КОМПЛЕКСА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	739
Бекмухамедова Малика Искандарбековна	
O'ZBEK TILIDA FONO-GRAFOSTILISTIK VOSITALARNING XUSUSIYATLARI	749
Islomov Dilshod Shomurodovich	
OHANGARON DARYOSI SUV RESURLARIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI TEZKOR ANIQLASH USLUBIYOTINI ISHLAB CHIQUISH	755
Aytmuratov Timurlan Paraxatovich, Abdullaev Botirjon Dadajonovich	
STRATEGIK MENEJMENT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	759
Umarova Nilufar Abdulkaxor qizi	
KIMYO SANOATI OQOVA SUVLARI VA CHIQUINDI ERITMALARDAN OG'IR RANGLI METALLARNI CHO'KTIRISHNING TADQIQOT USULLARI	763
Muzaffarov Umubek Umarovich, Xoliqulov Doniyor Baxtiyorovich, Aripov Avaz Rozikovich, Voxidov Baxriddin Raxmidinovich	
MEHNAT MIGRATSIYASI VA UNING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRI: INKLYUZIV IQTISODIYOT NUQTAI NAZARIDAN TAHLIL	769
Zokirova Manzura Ilhomovna	
FRANCHAYZINGNING HUDUDIY RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI PANEL REGRESSIYASI VA MATEMATIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA TIZIMLI BAHOLASH	774
Xodjayev Anvar Rasulovich	
TASHKILOTLARDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	781
Rasulov Shohruxbek G'ulomjon o'g'li, Ibragimov Isroil Usmonovich	
RAQAMLI DASTUR BILAN BOSHQARILADIGAN (RDB) DASTGOHLARDA GEOMETRIK MASALANING YECHIMI	785
Xasanov B.M., Yusupov S.M., Abdullajonov A.Sh., Alibekov R.K.	
"YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHDA HUDUDLARNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH MASALALARI	792
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
KKI ROTORLI DOIMIY MAGNITLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODELI	798
Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich	
QISHLOQ JOYLARDA AVTOSERVIS XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: MUAMMOLARI, ISTIQBOLLARI VA YECHIMLARI	802
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi	
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH TAMOYILLARI	807
Sharipova Shahlo Istamovna	
ASSESSING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GOVERNMENT INVESTMENT INCENTIVE MECHANISMS IN ENSURING ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	811
Abdullaev Zafar Anvarovich	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA MINTAQAVIY TURISTIK KLASSTERLARINING STRATEGIK AHAMIYATLI	818
Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	

ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF HOUSING BUBBLES ON COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM NPL, LCR, AND CAR (2020–2025).....	826
Botirov Islombek Ulug'bek o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT TIZIMIDA ESG-MA'LUMOTLAR O'RNI	836
Madaminov Bekzod Allayarovich	
HUDUDIIY BARQAROR RIVOJLANISHNI UCH BOSQICHLI STRATEGIK YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH	841
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
SANOAT TARMOQLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNI TA'MINLASHDA YASHIL IQTISODIYOT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	846
Yusupov Bekzod Ulug'bekovich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PROJECT MANAGEMENT: TRANSFORMING PLANNING, EXECUTION, AND DECISION-MAKING	850
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	858
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	862
Kushmanova Mahbuba	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA DAVLAT AKTIVLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	866
Sharapov Farrux Shomuratovich	
TA'LIMGA INVESTITSIYANING UZOQ MUDDATLI IQTISODIY VA PEDAGOGIK SAMARASI	870
Siroj Zarina Rustambekovna	
O'ZBEKISTONDA AHOLI TUG'ILISH DINAMIKASI VA DEMOGRAFIK SALOHİYATNING STATISTIK TAHLILI: BARQAROR TARAQQIYOT VA "YASHIL" IQTISODIYOT KONTEKSTIDA.....	875
Abduraxmanov Abduazim Djalaliddinovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA PARRANDA GO'SHTI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	878
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ASOSIY VOSITALARNI HAQQONIIY QIYMATDA BAHOLASH MASALALARI (5-SONLI BHMSGASOSAN).....	882
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SINXRON KOMPENSATORLARNING NAZARIY ASOSLARI	886
Bekishev Allabergen Yergashevich, Zayniyeva Oliyaxon Egamberdiyevna, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Yo'ldosheva Nozima Zohid qizi	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	892
Jurayev Elyorbek Sobirjon o'g'li	
DAVLAT AKTIVLARINI SOTISH DAROMADLARINI MAHALLIY BUDJETLAR O'RTASIDA PARITET ASOSIDA TAQSIMLASH MODELII	897
Umida Imanova Baxtiyorovna	
MIKROFIRMALARNI SOLIQQA TORTISHNING DOLZARB MASALALARI	901
Saparov Shamsiddin Shermamat o'g'li	
BAHOLASH METODOLOGIYASINING IQTISODIY SIYOSATGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDA SHAFFOF MODEL TIZIMINI INSTITUTSIONAL TAHLIL QILISH.....	905
Sattorov Sanjar Abdumurodovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYA KONSEPSIYASI	913
Boboxo'jayev Asliddin Muzaffarovich	

STRATEGIC SCENARIOS FOR ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE REGION.....	918
Srajidinova Nodira Shavkatovna	
TAHLIIY AMALLARNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	925
Tajekeev Ziynatdin Kobeyzinovich	

TAHLIIY AMALLARNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Tajekeev Ziyatdin Kobeyzinovich

Qoraqalpoq davlat universiteti

Buxgalteriya hisobi va audit kafedrası dotsenti, i.f.f.d. (PhD)

ORCID: 0009-0009-3995-4753

Annotatsiya. Ushbu maqola auditda tahliliy amallarni qo'llash hamda ularning metodologik tomonlarini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan. Maqolada batafsil tekshiruvlarga sarflanadigan auditor vaqti va mehnatini maqbul darajaga kamaytirish uchun tahliliy amallardan foydalanish taklif etilgan. Audit tekshiruvlarida tahliliy amallar yordamida kutilgan qiymatni aniqlash va risklarni oldindan aniqlashga va hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tahliliy amallar, kutilgan qiymat, muhim og'ishish, asosiy vosita, tovar moddiy zaxiralar, regression tahlil, Z – model, M- model, mohiyatan tekshiruv, nazorat testlari, audit, muhimlik, xalqaro audit standartlari.

Аннотация. Данная статья посвящена вопросам применения аналитических процедур в аудите и совершенствования их методологических аспектов. В статье предлагается использовать аналитические процедуры для снижения времени и труда аудитора, затрачиваемых на детальные проверки, до оптимального уровня. Определение ожидаемой стоимости с помощью аналитических процедур при аудиторских проверках служит для предварительного выявления рисков и обеспечения достоверности отчетов.

Ключевые слова: аналитические процедуры, ожидаемая стоимость, существенное отклонение, основное средство, товарно-материальные запасы, регрессионный анализ, Z-модель, M-модель, проверка по существу, контрольные тесты, аудит, существенность, международные стандарты аудита.

Annotation. This article discusses the application of analytical procedures in auditing and the improvement of their methodological aspects. The paper proposes using analytical procedures to reduce the auditor's time and labor spent on detailed audits to an optimal level. Determining the expected value through analytical procedures during audit procedures to pre-identify risks and ensure the reliability of reports.

Key words: analytical procedures, expected value, significant deviation, fixed asset, inventories, regression analysis, Z model, M model, substantive tests, control tests, audit, materiality, international auditing standards.

KIRISH

O'zbekistonda auditorlik faoliyatini rivojlantirish bo'yicha so'nggi yillarda tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Islohotlar natijasi o'laroq auditorlik tekshiruvlari va turdosh xizmatlar ko'rsatish sohasi sifat hamda xalqaro amaliyotga integratsiyasi darajasi bo'yicha bir qancha yuqoriladi.

O'zbekiston Respublikasi auditorlik faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida «auditorlik tashkilotlarining xalqaro auditorlik tarmoqlariga jalb etilganlik darajasini oshirish, shu jumladan auditorlik tashkilotlarini, auditorlarni auditning xalqaro standartlarini qo'llash masalalarida faol uslubiy jihatdan qo'llab-quvvatlashni tashkil etish» vazifasi belgilab berilgan.

Mazkur vazifani sifatli amalga oshirishda audit amaliyotida qo'llashga qabul qilingan auditning xalqaro standartlari talablarini bevosita amaliyotga joriy etish va qo'llash, metodologik yechimlar ishlab chiqish, auditorlik dalillarini olishda xalqaro tajribada samarali audit amallaridan hisoblangan tahliliy amallar usullarini qo'llash xususiyatlarini ochib berish, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini aniqlashda samarali usullarni qo'llash orqali audit tekshiruvlari qamrovini, resurs tejamkorligini va sifatini oshirish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borishni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

A. X. Sattorov "Auditorlik tekshiruvlarini tashkil etish bosqichlari"ni olti bosqichga bo'lib ko'rsatadi. Ular: auditorlik tekshiruvini o'tkazishning dastlabki bosqichi, auditorlik tekshiruvini rejalashtirish, ichki nazorat tizimini baholash, moliyaviy hisobotlarni tekshirish, auditorlik tekshiruvini yakunlash hamda sifat nazoratidan o'tkazish bosqichlaridir.

Moliyaviy hisobotlarning audit metodologiyasi bo'yicha N. Sh. Xajimuratov moliyaviy hisobot auditini 4 ta bosqichga bo'lgan holda, ya'ni moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish, ichki nazorat tizimiga baho berish, moliyaviy hisobot moddalarini tekshirish va moliyaviy hisobot auditini yakunlash deb tasniflaydi. Ushbu bosqichlarning tarkibiy tuzilmasini o'rganib chiqqanimizda mijozni qabul qilish bo'yicha o'rganishlar haqida to'xtalib o'tilmagan hamda audit bosqichlarida yoki uning tarkibida tahliliy amallarni qo'llash masalasi ko'rib chiqilmagan.

I. H. Choriyev auditorlik faoliyatida tahliliy amallarni takomillashtirish mavzusida olib borgan tadqiqot ishida tahliliy amallarni bajarishni besh bosqichda o'tkazish algoritmini taklif qilgan. Ushbu tahliliy amallarni qo'llash algoritmidan audit o'tkazish bosqichlariga uyg'unlik saqlanmagan va tahliliy amallarni ko'proq moliyaviy hamda iqtisodiy tahlilga o'xshatish kuzatiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida dialektika, analiz va sintez, abstraksiya, mantiqiy fikrlash, monografik kuzatish, ekspert baholash, manbalarni sharhlash, hujjatlar va faoliyat natijalarini o'rganish kabi nazariy va empirik usullar, shuningdek iqtisodiy tahlil, korrelyatsion-regression tahlil hamda evristik usullar kabi tadqiqot predmetiga xos xususiy usullardan foydalanilgan.

Bizningcha, tahliliy amallarni qo'llashni to'rtta bosqichda amalga oshirish ham XAS talablariga, ham xalqaro tajribalarni inobatga olishga olib keladi. Xalqaro manbalarni o'rganganimizda, asosan, uch bosqichda tashkil qilish belgilangan. Lekin bunday holatda auditorlik kompaniyasining mijozni dastlabki o'rganishi, agar u oldindan mijoz bo'lgan bo'lsa, u bilan hamkorlikni davom ettirish bo'yicha qaror qabul qilinishi kabi auditor harakatlari e'tibordan chetda qoladi.

Binobarin, dastlabki o'rganish ham ma'lum darajada mehnat xarajatlarini taqozo qiladigan asosiy bosqich hisoblanadi.

O'tkazilgan monografik tadqiqotlarni tahlil qilish va manbalar sharhi shuni ko'rsatadiki, audit jarayonini to'rtta bosqichga bo'lib qarash to'g'ri hisoblanadi (1-jadval). Tahliliy amallarni moliyaviy hisobotlar tekshiruvida qo'llashda to'rtta ketma-ketlikka rioya etish audit sifatini oshirishga hamda 520-sonli XAS talablariga mos ravishda audit tekshiruvini amalga oshirishga olib keladi.

1 - jadval

Auditorlik tekshiruvini tashkil qilish bosqichlari¹

Bosqichlar	I bosqich	II bosqich	III bosqich	IV bosqich
Muhim masalalar	Dastlabki o'rganishlar	Rejalashtirish	Audit o'tkazish	Auditni yakunlash
Bajariladigan ishlar majmui	Moliyaviy hisobotlar va buxgalteriya hisobi, nomoliyaviy ma'lumotlar, ta'sis hujjatlari bilan tanishish, oldingi auditorlar bilan suhbarlar o'tkazish, soha ma'lumotlari, makro (mikro) ma'lumotlar, hamkorlar va raqobatchilar to'g'risida ma'lumotlari, oldingi audit materiallari, hisob siyosati, soliq tekshiruvlari natijalari, ichki audit materiallari bilan tanishish	Shartnoma tuzish, dastur tayyorlash, umumiy muhimlikni aniqlash, risk baholashlari o'tkazish, tanlov ko'lami aniqlash	Auditorlik dalillarni to'plash, ichki va nazorat riskini baholash, tahliliy amallar o'tkazish, dastlabki farazlarni tekshirib borish, risklarga javob harakatlarini amalga oshirish, mohiyatan testlar va nazorat testlarini o'tkazish	Faoliyat uzluksiz-ligi va keyingi hodisalar o'rganila-di, kutiladigan qiymat-larga mosligi tekshiriladi

Qo'llaniladigan tahliliy amallar usullari	Taqqoslash, koeffitsiyentlar tahlili, soddalashtirilgan moliyaviy hisobot, kreativ tahlil, trend tahlili	Mantiqiylik tahlili, trend tahlili, variatsion tahlili, koeffitsiyentlar tahlili	Regression tahlil, Mantiqiylik tahlili, trend tahlili, evristik (kreativ) usullar, Benford Qonuni, vaqt seriyasi tahlili	Mantiqiylik tahlili, Taqqoslash, kreativ tahlil
---	--	--	--	---

Xususan aytganda, tahliliy amallarning XAS va maxsus adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatdiki, audit tekshiruvda tahliliy amallarni dastlabki rejalashtirishdan tortib audit tekshiruvining nihoyasigacha bo'lgan jarayonda qo'llab borish maqsadga muvofiqdir. Auditning xalqaro standartlarida auditor auditni rejalashtirish va umumiy tekshirish bosqichlarida tahliliy amallarni qo'llashi kerakligi ta'kidlab o'tilgan. Tahliliy amallar ikki bosqichda — rejalashtirish va audit jarayonida — qo'llanilishi ta'kidlanadi.

TMZlar tahliliy amallari yordamida tekshirish bosqichlarida kutilgan qiymatni (prognoz, o'rtacha tarmoq ko'rsatkichi) hisoblashda taqqoslash, soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tuzish, koeffitsiyentlar tahlili va trend tahlili usullarini qo'llash kutilgan qiymatlarni tekshirib ko'rishga imkon beradi. TMZlarni tahliliy amallar yordamida o'rganishda korxonaning qator yillar bo'yicha ko'rsatkichlari asosida o'rtacha ko'rsatkich taqqoslash uchun kutilgan qiymat sifatida olinishi mumkin. Shuningdek, agar auditorlik kompaniyasida yoki statistik to'plamlarda (internet saytlari) tarmoqda faoliyat olib borayotgan ko'p sonli korxonalarning ko'rsatkichlari mavjud bo'lsa, ularni ham qo'llash mumkin (2-jadval).

Tahliliy amallarning birinchi bosqichida auditor tomonidan ishlab chiqiladigan kutiladigan qiymatni (prognoz ko'rsatkich, o'rtacha tarmoq ko'rsatkichi) taqqoslash, soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tuzish (vertikal tahlil), koeffitsiyentlar tahlili va trend tahlili usullarini qo'llash kutilgan qiymatlarni tekshirib ko'rishga imkon beradi. TMZlarni tahliliy amallar yordamida o'rganishda korxonaning qator yillar bo'yicha ko'rsatkichlari asosida o'rtacha ko'rsatkich taqqoslash uchun kutiladigan qiymat sifatida olinadi. Shuningdek, kutiladigan qiymat sifatida ayrim hollarda, agar auditorlik kompaniyasida yoki statistik to'plamlarda tarmoqda faoliyat olib borayotgan ko'p sonli korxonalarning ko'rsatkichlari mavjud bo'lsa, ularni ham qo'llash mumkin.

Tahliliy amallarning ikkinchi bosqichida balansdagi tovar-moddiy zaxiralar (1-shakl, 150 s., 160 s., 170 s., 180 s.) qoldig'i bilan kutilgan qiymat o'rtasidagi farqlanish muhim deb tan olinadigan qiymatni aniqlashtirish zarur. Bunda ishchi muhimlikni TMZlar balans moddalariga ichki nazorat va oldingi tekshiruv natijalaridan hamda auditor maqsadidan kelib chiqib joylashtirish ma'qul. Ichki nazorat kuchli bo'lsa va oldingi davrlardagi tekshiruvlar natijalarida salmoqli xato-kamchiliklar yoki firibgarliklar aniqlanmagan bo'lsa, balansdagi TMZ moddalariga ishchi muhimlikning kattaroq darajasini qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi.

Tahliliy amallarning uchinchi bosqichida kutilgan qiymat va mijozning schyot qoldiqlari o'rtasidagi farqni hisoblash amalga oshiriladi. Agar tafovut kutilgan qiymatdan jiddiy farqlansa va uning muhimlik darajasidan yuqoriligi aniqlansa, tahliliy amallarning to'rtinchi bosqichi ushbu og'ishishlarning asl sabablarini aniqlashga qaratiladi. Qanday mohiyatan va batafsil testlar o'tkazish masalasi hal qilinadi. Avvalo, auditorlar guruhi ushbu vaziyatda kreativ usullarni qo'llagan holda muayyan farazlarni shakllantiradi. So'ngra, zarur bo'lsa, tekshiruv strategiyasiga o'zgarishlar kiritadi.

2-jadval

TMZlarning tahliliy amallar yordamida tekshirish bosqichlari²

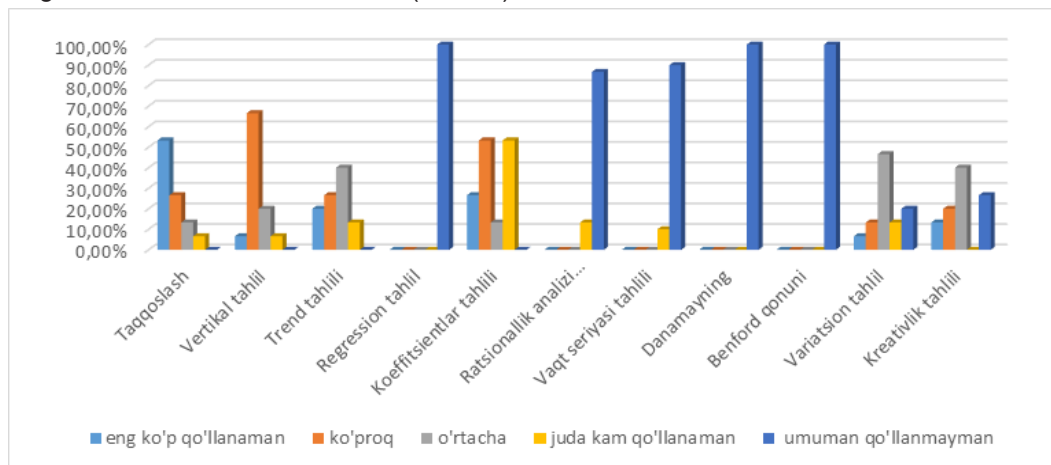
Tahliliy amallar bosqichlari	Auditorning amalga oshiradigan ishlari
1. TMZ bo'yicha kutiladigan qiymatni (prognoz) ishlab chiqish ($\hat{y}$)	Kutilmani ishlab chiqish ikki yo'nalishda amalga oshirilishi mumkin: 1. O'tgan yillardagi koeffitsiyentlar yoki tendensiyalarni tekshirib o'tgan davrga nisbiy o'zgarishini taxmin qilish 2. Tarmoqning o'rtacha ko'rsatkichini aniqlash yoki o'xshash korxona yoki mijoz korxonaning tekshirib o'tgan davrga salmoqli nisbatdagi hisob davrlarining ko'rsatkichlari o'rtachasini aniqlash
2. Balansdagi tovar moddiy zaxiralar (1 shakldagi, 150 s., 160 s., 170 s., 180 s.) qoldig'i (y) bilan kutilgan qiymat ($\hat{y}$) o'rtasidagi farqlanish (Δ) muhim deb tan olinish qiymatini belgilash	Tekshirib o'tgan davrdagi ishchi muhimlik darajasi, ya'ni ruxsat etilgan xatolik darajasi (tolerable misstatement) auditor mulohazasiga ko'ra yuqori yoki past nisbatda olinishi mumkin

3.TMZ bo'yicha kutilgan qiymat ($\bar{y}$) va mijozning schyot qoldiqlarini (y) o'rtasidagi farqni (Δ) hisoblash	Farq aniqlanganda muhimlik darajasidan kichik yoki ruxsat etilgan xatolik chegarasi doirasida bo'lsa, mijoz korxonaning ichki nazorat muhiti va darajasiga qarab nazorat vositalari amallari (testlari), batafsil testlar, audit amallar ko'lamini belgilanadi. Bu ko'proq auditor(lar) malakasi, tajribasi, audit xulosasidan manfaatdor tomonlar, sohaning o'ziga xosligi, tashqi va ichki omillar hisobidan hamda muhim xatoliklar riski (MXR-RMM) darajasidan kelib chiqib tahliliy amallarga 10 - 40 %, batafsil (mohiyatan) tekshirishlarga 10 – 90 % va nazorat testlariga 0 – 60 % nisbatda o'tkaziladi
4.Muhim farqlanishlarni (Δ) tadqiq qilish taktikasi	Farq aniqlanganda ishchi muhimlik darajasidan katta yoki ruxsat etilgan xatolik chegarasi doirasidan chiqqan bo'lsa, bunday og'ishishlar sababi o'rganiladi. O'rganishlar o'z ichiga korxona rahbariyatiga so'rovlar yuborish va mijoz javoblariga taalluqli bo'lgan tegishli auditorlik dalillarini olish va yuzaga kelgan vaziyatda zaruratga qarab boshqa auditorlik amallarini bajarish zarur. Mijoz rahbariyatining javoblariga tegishli bo'lgan auditorlik dalili korxona va uning muhitini bilishni hisobga olgan holda bunday javoblar baholash yo'li bilan o'rganiladi.

O'zbekistonda auditorlik faoliyati bo'yicha olib borilayotgan islohotlar, albatta, ushbu bozorning rivojlanishiga olib kelmoqda. Auditorlik kompaniyalari sonining va ularda faoliyat olib borayotgan auditorlarning salohiyati ham shunga mos ravishda oshmoqda. Ammo auditorlik kompaniyalari tomonidan AXSlarni o'z amaliyotida qo'llashda sifat jihatidan qanday o'zgarishlar ro'y berganligini baholash zarurati mavjud.

Baholashlarni tadqiqot maqsadi va vazifalaridan kelib chiqib empirik usullar yordamida o'tkazish mumkin. Empirik usullar ichida anketa so'rovnoma o'tkazish usuli sohadagi dinamikani sifat jihatdan o'lchash imkonini beruvchi keng tarqalgan tadqiqot usuli hisoblanadi.

Quyida O'zbekistonda faoliyat olib borayotgan 50 ta auditorlik kompaniyasida 520-sonli "Tahliliy amallar" AXSni biznes subyektlari va boshqa tashkilotlar auditida amalda qo'llash holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ilmiy xulosalar chiqarish maqsadida 10 ta savoldan iborat bo'lgan Likert usulidagi anketa so'rovnoma o'tkazildi (4-rasm).

1-rasm. Audit jarayonida quyida ko'rsatilgan tahliliy amallardan qay birini qanday darajada qo'llanasiz? (1 - eng ko'p qo'llanaman, 2 - ko'proq, 3 o'rtacha, 4 juda kam qo'llanaman, 5 umuman qo'llanmayman)

"Audit jarayonida quyida ko'rsatilgan tahliliy amallardan qay birini qanday darajada qo'llaysiz?" savoliga berilgan javoblar tahlili shuni ko'rsatdiki, auditorlar eng ko'p taqqoslash usulidan foydalanishlarini e'tirof etishgan. Ko'proq foydalaniladigan usullardan vertikal tahlilni 66,6% ishtirokchi ko'rsatgan bo'lsa, koeffitsiyentlar tahlilini esa 53,3% ishtirokchilar ko'rsatgan. Tahliliy amallar sifatida qo'llanilmaydigan usullarga regressiya, mantiqiylik (ratsionallik), data mining tahlillari hamda Benford qonuni kiritilgan (1-rasm).

Mijozning moliyaviy ma'lumotlarini tekshirishda iqtisodiy-matematik usullar korxonada kechayotgan moliyaviy-xo'jalik hodisalarining o'zaro bog'liqlik kuchini hamda ular o'rtasidagi aloqalarni aniqlash va tekshirilayotgan davr ma'lumotlarini yuqori aniqlikda, obyektiv audit tekshiruvidan o'tkazishga imkon yaratadi. Tadqiqot jarayonida korrelyatsion-regression tahlil asosida ajratib olingan omillar ta'sirida natija ko'rsatkichiga ta'sirini aniqlash orqali ishlab chiqilgan ekonometrik model asosida kutilgan qiymatlarni hisob ko'rsatkichlariga taqqoslash mumkin.

Tadqiqot ishida ko'p omilli ekonometrik modelda qatnashadigan omillar sifatida — natijaviy belgi sifatida "Taxiatosh don mahsulotlari" AJdagi sof tushum (ming so'm) (y), yalpi sotilgan mahsulot tannarxi (ming so'm) (x_1), debitorlik qarzi (ming so'm) (x_2), korxonada ishlagan ishchilar soni (kishi) (x_3), iste'mol qilingan tabiiy gaz (ming so'm) (x_4), elektr

energiyasi (ming so'm) (x_5), sarflangan suv (ming so'm) (x_6) kabi jami 6 ta omil tanlab olindi.

Determinatsiya koeffitsiyenti R^2 (R-kvadrat) bog'liq o'zgaruvchi (y) ning o'rtachasiga nisbatan tushuntirilgan variatsiya (tarqalish) ulushini ko'rsatadi. $R^2 = 0,7382$ bo'lishi sotilgan mahsulotdan olingan sof tushumning 73,82%i korxonada sotilgan mahsulot tannarxi (x_1), debitorlik qarzi (x_2) hamda iste'mol qilingan tabiiy gaz (x_4) miqdori bilan tushuntirilishini anglatadi.

Yuqorida ta'kidlangan holatlarni hisobga olgan holda quyidagi regression model ishlab chiqildi (1-formula):

$$\hat{y} = 2092645310 + 0,321 * x_1 + 0,305 * x_2 + 442,11 * x_4 \quad (1)$$

Ushbu model asosida tekshirilayotgan davrning (2024-yil, 12 oy) sotishdan olingan sof tushumining hisobot qiymati (y) bilan ushbu model asosida aniqlangan kutilgan qiymat (taxminiy qiymat) ($\hat{y}$) taqqoslab ko'riladi. Buning uchun regression tenglamaning koeffitsiyentlari (B_i) tekshirilayotgan 12 oylik davrning o'zgaruvchilari (x_i)ga qo'yilib, hisoblab chiqiladi. Har oy bo'yicha kutilgan qiymat ($\hat{y}_i$) aniqlangandan so'ng, u hisobotdagi ko'rsatkichlar (y_i) bilan taqqoslanadi.

Muhimlik diapazoni ichida 5–10% darajasi auditorlardan ko'proq mulohaza talab qiladigan oraliq hisoblanadi. Chunki bu og'ishishning sabablari o'rganilishi zarur. Unga ta'sir qilayotgan turli xil omillar tekshirilishi, audit guruhi o'rtasida aqliy hujum usulidan foydalanilishi hamda boshqa usullar yordamida chuqur mohiyatan o'rganishlar olib borilishi talab qilinadi.

Muhimlik chegarasi auditor tomonidan belgilanadi. Uni belgilashda auditor oldindan o'ziga ma'lum bo'lgan ichki va tashqi omillarni hisobga oladi. Muhimlik diapazonlarini (MD) quyidagi formula orqali aniqlash mumkin (2-formula):

$$MD = \frac{\text{Hisobotdagi ma'lumot (y)} - \text{kutilgan qiymat (\hat{y})}}{\text{Hisobotdagi ma'lumot (y)}} * 100\% \quad (2)^1$$

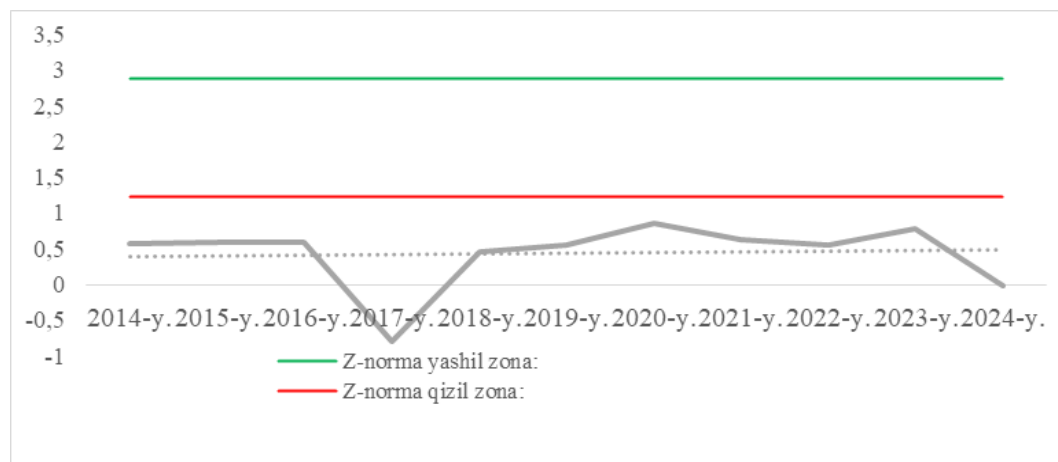
Model asosida aniqlangan (taxminiy) qiymat, ya'ni kutilgan qiymat ($\hat{y}$) 2024-yilning hisobot qiymati (y) bilan taqqoslandi. Hisobot qiymatlari bilan kutilgan qiymatlar solishtirilganda barcha davrlarda (oylarda) farqlar aniqlangan.

Biz belgilab olgan 5% lik muhimlik darajasiga (og'ishishga ruxsat) nisbatan tahlil qilinganda yanvar va may oylarida muhim bo'lmagan og'ishishlar ro'y berganligi, ya'ni taxminiy xatolik mavjudligi aniqlandi. Qolgan o'n oyda mahsulot sotishdan olingan tushum bo'yicha kutilgan qiymatlardan hisobot qiymatlarining jiddiy og'ishishlari kuzatilgan. Demak, auditor tomonidan ushbu oylardagi mahsulotlarni sotishdan olingan tushum hisobi bo'yicha ma'lumotlarning batafsil o'rganilishi amalga oshirilishi lozim.

Umumiy 12 davr (oy) bo'yicha kutilgan qiymatdan 60 587 376,73 ming so'm miqdorida jiddiy og'ishish mavjud bo'lib, ushbu og'ishishlarning har biri alohida davr bo'yicha sabablari o'rganib chiqilgandan so'ng jami muhimlik summasiga taqqoslanadigan xatolar (haqiqiy va taxminiy) yig'indisiga qo'shilgan holda baholanishi zarur.

Audit tekshiruvda muhim masalalardan biri bo'lgan mijoz faoliyatining uzluksizligi doimiy ravishda baholab borilishi kerak. Bizningcha, mijozning moliyaviy hisobotlarini ochib berishda faoliyat uzluksizligi haqidagi farazning maqsadga muvofiqligini baholashda tahliliy amallar sifatida maxsus modellardan foydalanish sifatli auditorlik dalillarini olishga yordam beradi.

“Taxiatosh don mahsulotlari” AJning moliyaviy hisobot ma'lumotlari so'nggi 11 yil, ya'ni 2014–2024-yillar bo'yicha buxgalteriya balansi va moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotlari asosida Altman Z-modelining 5 omilli, ro'yxatga kirmagan korxonalar uchun qo'llaniladigan shakli tahliliy amal sifatida qo'llanildi hamda jamiyatning kelgusi 12 oy davomida to'lovga layoqatsizligi bo'yicha xavf darajasiga baho berildi.

2 - rasm. “Taxiatosh don mahsulotlari” AJning Z - modeli me'yoriy koeffitsiyentlariga taqqoslash grafiği³

“Taxiatosh don mahsulotlari” AJning Altman Z-qiymati barcha yillarda xavfli, ya’ni “qizil zona” — 1,23 dan kichik bo’lgan diapazonda o’rin egallagan (2-rasm).

Altman Z-baholash bilan birga hisoblab topilgan ko’rsatkichlarni muqobil usul yordamida tekshirib ko’rish zarur. Beneish modeli — bu muayyan korxonaning buxgalteriya hisobi ma’lumotlari asosida hisoblangan moliyaviy koeffitsiyentlardan foydalanuvchi matematik-statistik model bo’lib, korxonaning hisobot daromadlari manipulyatsiya qilinganligi ehtimoli mavjud yoki yo’qligini aniqlashga qaratilgan.

M-baholash modeli tarmoq ma’lumotlaridan foydalangan holda qo’llaniladi va 2020–2024-yillardagi manipulyatsiya darajasini taqqoslaydi.

3-jadval

“Taxiatosh don mahsulotlari” AJning Binaysh M - modeli bo’yicha tahlili⁴

Yillar	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2023-y.	2024-y.
M - baholash (taxiatosh don mahsulotlari)	-2,27	-0,86	-9,07	-3,29	-3,06
M - baholash (standartlashgan)	-1,78				
Me’yordan farqlanish	+0,49	-0,92	+7,29	+1,51	+1,28
Auditorning baholashi	Muhim emas	Muhim	Muhim emas	Muhim emas	Muhim emas

Beneish M-baholash modelida 8 komponentli standartlashgan me’yor –1,78, qat’iy ishonchli me’yor esa –1,49 hisoblanadi. Korxonada daromadlarni manipulyatsiya qilish va firibgarlik risklari past bo’lsa, hisoblab topilgan M-baholash ko’rsatkichlari me’yoriy ko’rsatkichlardan past bo’lishi kerak. Agar ko’rsatkichlar yuqori chiqsa, auditorlar tekshiruv miqyosini oshirishi hamda mohiyatan tekshiruvlarga urg’u berishlari zarur bo’ladi.

3-jadvalda keltirilgan “Taxiatosh don mahsulotlari” AJning Beneish M-baholash modeli bo’yicha tahliliga e’tibor qaratadigan bo’lsak, tekshirilayotgan 2024-yilda ko’rsatkich me’yoridan 1,28 punktga kichik chiqmoqda. Shuningdek, 2020-, 2022- va 2023-yillarda ham standart me’yordan kichik bo’lganligi aniqlandi. Faqat 2021-yilda ko’rsatkich me’yordan 0,92 punktga katta bo’lgan.

Shundan kelib chiqib, tekshirilayotgan 2024-yilda jamiyatda firibgarlik va daromadlarni manipulyatsiya qilish risklari past, degan xulosaga kelish mumkin.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Biznes jarayonlari auditida tahliliy amallarni qo’llashning metodologik jihatlarini takomillashtirish masalalarini tadqiq etish asosida quyidagi tavsiyalar va ilmiy yangiliklar ishlab chiqildi:

— moliyaviy hisobotlar auditida dastlabki o’rganishlar, rejalashtirish, audit o’tkazish hamda auditni yakunlash bosqichlariga bo’lgan holda muhim xatoliklar riski (RMM) darajalariga mutanosib ravishda tahliliy amallarga 10–40%, batafsil (mohiyatan) tekshirishlarga 10–90% va nazorat testlariga 0–60% nisbatda audit vaqtini sarflashni tatbiq etish taklif etildi;

— tahliliy amallarni qo’llashning to’rt bosqichli yondashuvini buxgalteriya balansi hamda moliyaviy natijalar to’g’risidagi hisobot auditiga tatbiq qilish orqali hisob obyekt bo’yicha kutilgan qiymatni ($\hat{y}$) aniqlash, muhim og’ishishlarni tan olish, kutilgan va hisob qiymatlari (y) o’rtasidagi farqni (Δ) hisoblash hamda muhim og’ishishlarni tahlil qilish amaliyoti tavsiya etildi;

— auditorlik faoliyatida tahliliy amallarni qo’llashning hozirgi holati Likert shkalasi usulida empirik tahlillar o’tkazish orqali baholanib, ularni audit bosqichlarida qo’llash amaliyotini takomillashtirish taklif etildi;

— ko’p omilli regression model tuzish orqali tahliliy amallarni qo’llash uchun kutiladigan qiymatni ($\hat{y}$) aniqlash, uni tekshirilayotgan hisob ma’lumotlari (y) bilan taqqoslash hamda og’ishishlarning (Δ) muhimlik ko’rsatkichlarini muhim emas (<5%), muhim (5–10%) va jiddiy (>10%) darajalar sifatida baholash taklifi ishlab chiqildi;

— tahliliy amallarni faoliyat uzluksizligi bo’yicha o’rganishlarda qo’llashda maxsus modellardan foydalanish, xususan, Z-model orqali mijozning hisobot davridan keyingi 12 oy davomida to’lovga layoqatsizligini bashoratlash hamda mavjud risklarni boshqarish, shuningdek, M-model orqali daromadlarning manipulyatsiya qilinishi yoki firibgarlik belgilarini aniqlash taklif etildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

- O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-sentabrdagi “O’zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida” PQ-3946-son Qarori. <https://lex.uz/docs/3914502>
- Sattorov, A. X. *Auditorlik tekshiruvlarini tashkil etish metodologiyasini takomillashtirish*: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati: 08.00.08. – Toshkent, 2024. – B. 24.

3. Xajimuratov, N. Sh. *Moliyaviy hisobot auditi metodologiyasini takomillashtirish*: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati: 08.00.08. – Toshkent, 2021. – B. 17.
4. Choriyev, I. H. *Auditorlik faoliyatida tahliliy amallarni takomillashtirish*: PhD ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – Toshkent, 2021. – 61 b.
5. International Federation of Accountants (IFAC). *Handbook of International Auditing, Assurance, and Ethics Pronouncements*. International Standards on Auditing 520 (ISA 520) “Analytical Procedures”, para. 2. – New York, 2003.
6. Valaskova, K., Fedorko, R. Beneish M-score: A measure of fraudulent financial transactions in global environment? // *SHS Web of Conferences*. – 2021. – Vol. 92. – Article 02064. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202064>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100